

УДК 631.1.011.1(447)

О. О. Каменська, к.е.н., доцент кафедри обліку,
аудиту та економічного аналізу

ПВНЗ «Донецький університет економіки та права»,
м. Бахмут
oksanakamenskaya1980@gmail.com

РЕГУЛЮВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ ВІТЧИЗНЯНИХ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

У статті розглянуто питання підвищення конкурентоспроможності вітчизняної сільськогосподарської продукції та аграрних підприємств на європейському аграрному ринку. Зазначено, що сучасний аграрний продовольчий ринок – це «ринок покупця», який насичений однорідною продукцією і функціонує в умовах гострої конкуренції між товаровиробниками, посередниками та продавцями.

Уточнено зміст державного регулювання в напрямку взаємоузгодження маркетингових цілей вітчизняних сільськогосподарських підприємств з їх ресурсними можливостями.

Ключові слова: конкурентоспроможність, аграрний сектор, євроінтеграція, державне регулювання.

О. А. Каменская, к.э.н., доцент кафедры учета,
аудита и экономического анализа

ЧЗВО «Донецкий университет экономики и права»
г. Бахмут
oksanakamenskaya1980@gmail.com

РЕГУЛИРОВАНИЕ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННОЙ ПРОДУКЦИИ ОТЕЧЕСТВЕННЫХ АГРАРНЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ В УСЛОВИЯХ ЕВРОИНТЕГРАЦИИ

В статье рассмотрены вопросы повышения конкурентоспособности отечественной сельскохозяйственной продукции и аграрных предприятий на европейском аграрном рынке. Отмечено, что современный аграрный продовольственный рынок — это «рынок покупателя», который насыщен однородной продукцией и функционирует в условиях острой конкуренции между товаропроизводителями, посредниками и продавцами.

Уточнено содержание государственного регулирования в направлении взаимосвязи маркетинговых целей отечественных сельскохозяйственных предприятий с их ресурсными возможностями.

Ключевые слова: конкурентоспособность, аграрный сектор, евроинтеграция, государственное регулирование.

О. Kamenska, PhD (Economics)

Donetsk University of Economics and Law, Bakhmut
oksanakamenskaya1980@gmail.com

REGULATION OF AGRICULTURAL PRODUCTION COMPETITIVENESS OF DOMESTIC AGRICULTURAL ENTERPRISES IN THE EUROPEAN INTEGRATION CONDITIONS

The article considers the issues of increasing the competitiveness of domestic agricultural products and agrarian enterprises in the European agrarian market. It is noted that the modern agrarian products market is a 'buyer's market', which is saturated with homogeneous products and operates in conditions of sharp competition between goods producers, intermediaries and sellers.

The content of the state regulation in the direction of correlation of the marketing goals of domestic agricultural enterprises with their resource capabilities is specified.

Keywords: competitiveness, agrarian sector, European integration, state regulation

Постановка проблеми. Важливою частиною проголошеного Україною стратегічного курсу на всебічну модернізацію господарства у сучасному глобалізованому світі,

формування системи нових відповідних йому міжнародних економічних відносин, є формування конкурентоспроможності продовольчої продукції та підвищення конкурентоспроможності вітчизняних аграрних підприємств. Велику частку продовольчих товарів або сировини для них виробляють малі та середні аграрні підприємства, особисті господарства. Проте цілеспрямована робота щодо впровадження науково обґрунтованих технологій утримання худоби, збалансованого кормовиробництва, ветеринарного обслуговування, селекції в них практично не ведеться. Це призводить до того, що їх продукція не відповідає вимогам якості та безпеки в межах вимог СОТ та ЄС і є неконкурентоспроможною у значних обсягах.

Аналіз останніх досліджень. Формування конкурентоспроможності продукції вітчизняних агроформувань, їх функціонування на внутрішньому та європейському аграрних ринках отримали висвітлення в економічній літературі у роботах таких вітчизняних науковців, як П. Беленький, С. Бугіль, Н. Голомша, Р. Дудяк, С. Кваша, В. Липчук, М. Малік, О. Нужна, П. Саблук та ін. Проте динаміка розвитку сучасного сільськогосподарського виробництва, посилення конкуренції на аграрному ринку вимагає постійних наукових досліджень з метою пошуку шляхів удосконалення регулювання діяльності та підтримки вітчизняних товаровиробників.

Метою статті є аналіз сучасного стану конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції вітчизняних аграрних підприємств в умовах євроінтеграції.

Виклад основного матеріалу дослідження. У межах обраного Україною євроінтеграційного курсу стратегічно важливе значення мають активні партнерські відносини в аграрному секторі економіки з безпосередніми сусідами в регіоні: Польщею, Словаччиною, Чехією та Угорщиною – і на двосторонньому рівні, і в межах Вишеградської групи, а також із державами Балтії. Ці країни, які нещодавно стали членами Європейського Союзу, демонструють постійну готовність брати активну участь у формуванні та реалізації «східної політики» ЄС, надають послідовну підтримку європейській інтеграції України та пропозиції щодо засобів та джерел підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції вітчизняних аграрних підприємств на європейському рівні.

Аграрний сектор займає важливе місце в економіці України. Значну частку аграрної продукції виробляють фермерські господарства та дрібні особисті господарства. Проте цілеспрямована діяльність щодо сортового та гібридного насінництва, впровадження науково обґрунтованих технологій утримання та годівлі худоби, промислової переробки продукції, диверсифікації виробництва та інших видів діяльності не здійснюється або здійснюється у незначних масштабах. Це призводить до нераціонального використання існуючого виробничо-ресурсного потенціалу вітчизняних агроформувань, недостатнього рівня конкурентоспроможності їх продукції та власне їх як суб'єктів господарювання, соціально- економічних втрат у цьому важливому секторі економіки у цілому [1, с. 284].

Про низький рівень конкурентоспроможності вітчизняної сільськогосподарської продукції на європейському аграрному ринку свідчать [2, с. 99–104]: низька ефективність вітчизняних товаровиробників порівняно з іншими країнами; невідповідність структури українського експорту попиту країн ЄС на сільськогосподарську продукцію; невелика частка підприємств, сертифікованих згідно з міжнародними стандартами. Значною мірою перешкоджають зміцненню конкурентоспроможності такі чинники, як: низький рівень розвитку вітчизняної фінансово-кредитної системи; нерозвиненість інфраструктури

аграрного виробництва; недостатня гармонізація українських стандартів якості з міжнародними; недостатність державного цільового фінансування науково-прикладних розробок у сфері генетики та селекції, біотехнологій, енерго- та ресурсозбереження. У таблиці 1 представлено результати SWOT-аналізу наслідків реалізації євроінтеграційного курсу для АПК [3].

Таблиця 1.
SWOT-аналіз наслідків реалізації євроінтеграційного курсу для АПК [3]

Переваги	Недоліки
реформування аграрного сектора економіки; - приплив інвестицій; - прийняття підвищених вимог до якості продукції та сировини.	- зменшення надходжень митних платежів до бюджету; - більш жорстокі вимоги до якості українського зерна; - витрати на підвищення якості агропродовольчої продукції.
Можливості	Загрози
- потенційне розширення ринків збуту агропродовольчої продукції; - можливості швидкого виходу на зовнішні ринки в разі зміни кон'юнктури внутрішнього ринку; - поглиблення структурних реформ.	- посилення конкуренції; - загострення проблем аграрного сектора та серія банкрутств неефективних підприємств, зростання рівня безробіття.

Відсутність належних заходів регулювання та підтримки вказаних процесів з боку органів державного управління з метою вирішення цих проблем вже призвела до низки загрозливих явищ в аграрному секторі економіки України. Серед них насамперед необхідно виділити: зменшення обсягів валової продукції сільського господарства; заборону експорту українських живих тварин і м'яса на ринки країн ЄС; зменшення обсягів експорту молока з України в країни ЄС щороку на 50,0% при одночасному збільшенні обсягів імпорту на 60,0%. За умови збереження існуючого рівня конкурентоспроможності вітчизняної сільськогосподарської продукції на європейському аграрному ринку та відсутності дієвих механізмів державного протекціонізму зростає небезпека посилення таких негативних тенденцій [4, с. 94–95]:

1) виробники аграрної продукції недотримуватимуть доходи, що призведе до погіршення соціально- економічних умов життєдіяльності населення сільських територій;

2) надалі зростатиме негативне сальдо зовнішньої торгівлі України з країнами ЄС загалом та по сільськогосподарських і продовольчих товарах зокрема;

3) збільшиться частка імпортової продукції в сукупному споживанні продуктів харчування в Україні. Ця проблема актуалізується з огляду на приєднання України до зони вільної торгівлі з ЄС. У разі збереження існуючого слабкого рівня державного регулювання та підтримки вітчизняних товаровиробників, протекціонізму на вітчизняному аграрному ринку це призведе до його перетворення на ринок збуту європейських продуктів харчування

та продукції сільського господарства, зумовить поглиблення кризи в аграрному секторі та розвитку сільських територій та створить загрозу продовольчій безпеці держави.

Про низький рівень конкурентоспроможності вітчизняної сільськогосподарської продукції на європейському продовольчому ринку свідчить: низька ефективність цієї галузі порівняно з іншими країнами; невідповідність структури українського експорту попиту країн ЄС на сільськогосподарську продукцію; невелика частка підприємств, сертифікованих згідно з міжнародними стандартами; низька якість продукції внаслідок того, що 60,0% аграрної продукції виготовляється дрібними приватними господарствами, які обмежені фінансовими, матеріальними, технологічними, інформаційними ресурсами. У виробництві аграрної продукції зайняті переважно особи без належної фахової підготовки, у результаті чого виготовлена у цих господарствах продукція втрачає конкурентні переваги не лише на зовнішніх, але й на внутрішньому ринку.

Висновки. Підвищення конкурентоспроможності вітчизняної сільськогосподарської продукції та аграрних підприємств на європейському аграрному ринку значною мірою визначається не лише заходами державного регулювання, але й менеджерами та фахівцями вітчизняних сільськогосподарських підприємств та маркетингово-логістичних формувань. Сучасний аграрний продовольчий ринок – це «ринок покупця», який насичений однорідною продукцією і функціонує в умовах гострої конкуренції між товаровиробниками, посередниками та продавцями за кінцевого споживача. Головне призначення державного регулювання полягає в тому, щоб взаємоузгодити маркетингові цілі вітчизняних сільськогосподарських підприємств з їх ресурсними можливостями, вимогами споживачів, використати слабкі позиції конкурентів та свої конкурентні переваги на європейському аграрному продовольчому ринку.

Література

1. Дем'яненко М.Я. Державна політика фінансової підтримки розвитку аграрного сектору АПК : монографія / М.Я. Дем'яненко, П.Т. Саблук, В.М. Скупий та ін.; за ред. М.Я.Дем'яненка. – К. : ННЦ ІАЕ, 2011. – 372 с.

2. Гришова І.Ю. Державна підтримка як невід'ємний механізм економічного зростання. Інституційні чинники розвитку підприємницьких структур : колективна монографія / під ред. д.е.н., професора О.О. Непочатенко. – Умань: СПД Сочінський, 2013. – С. 36–44

3. Дубенська О. АПК-2013: рекордсмен без призів /О. Дубенська [Електронний ресурс]. – Режим доступу:<http://realeconomy.com.ua/publication/22/59332.html>.

4. Кваша С.М. Стан та тенденції розвитку сільського господарства країн -членів Європейського Союзу / С.М. Кваша, К.С. Кваша. – К. : ННЦ ІАЕ 2013. – С. 40.